

Florentin Popescu

„MĂ CONSIDER UN ROMANTIC, DEȘI VIAȚA MĂ OBLIGĂ, SĂ FIU, ADESEA, PRAGMATIC“* (III)

Convorbire realizată de **Alexandru Deșliu**

– Care au fost împrejurările debutului dvs.? Care vă sunt mentorii literari?

– În reviste am debutat cu versuri în „Luceafărul“, în toamna lui 1963 (dacă nu pun la socoteală cele câteva poezii tipărite în vechea, foarte vechea ediție a „Vieții Buzăului“ cu un an - doi mai înainte). Treceam în clasa a XI-a la „Hasdeu“ și am apărut într-o pagină consacrată elevilor, la 14 septembrie, alături de Dumitru M. Ion și Gabriela Vasilache (devenită ulterior Gabriela Negreanu). Ne prezenta Mihai Negulescu. Editorial, am debutat cu **Obsesia păsărilor** la începutul lui 1970, în prestigioasa colecție „Luceafărul“, la Editura Tineretului. Era o colecție foarte frumoasă, în care apăruseră aproape toți autorii din așa-zisa „Generație '70“, de la Nichita Stănescu, Ioan Alexandru și Ana Blandiana și până la Gh. Pituț, Constanța Buzea și Ileana Mălăncioiu. Nu știu de ce și e păcat că după 1990 n-a mai reluat-o nimeni. Manuscrisul meu stătuse cam vreo trei ani prin sertarele editurii, la regretatul poet Nicolae Ioana. Aproape că nici nu mai speram să apară când, fiind eu redactor la „Viața Buzăului“, am dat într-o doară telefon să mă interesez de el și mi-a răspuns directorul Mircea Sântimbreanu: „Ce faci, dom'le, pe dumneata nu te mai interesează cartea? Vino să vezi corectura!...“ Am luat numaidecât trenul și am „zburat“ acolo, unde am dat peste un buzoian, tehnoredactor, Cornel Cristescu, care m-a ținut în București două zile, până mi-a pus în mâini semnalul volumului. Viața a făcut ca mai târziu, la unele intervale de timp și pe rând, să ajung coleg de redacție cu toți editorii pe care i-am amintit...

Un mentor literar? Greu de spus. Mentori îmi sunt în primul rând câțiva din marii noștri poeți moderni: V. Voiculescu, Ion Pillat, Lucian Blaga. De la primul am învățat marea lecție a iubirii față de semenii și de locurile natale, de la cel de al doilea, muzica și parfumul vremurilor trecute, iar de la cel de al treilea, dorința de a descoperi „Corola de minuni a lumii“ în ființe, în natură, în lucruri.

– Vă amintiți de cărțile care v-au format în tinerețe sau la maturitate? De care vă amintiți obsesiv? Din care v-ați hrănit cel mai mult?

– Dacă stau să mă gândesc și să judec drept, nu pot să vă dau un răspuns exact: scriitorul cutare sau cutare, cartea X sau cartea Y. Eu cred că, mai ales la tinerețe, te formează toate cărțile, fiindcă dacă le citești cu atenție, din toate ai de învățat câte ceva. Nu discut *acum* și *aici* dacă ai de învățat de bine sau de rău. Asta depinde de fiecare om care ia o carte în mână și o parcurge cu ochii

și cu gândul din copertă în copertă. Bunăoară, în copilărie, citeam foarte mult Jules Verne (asta și pentru că se edita masiv și ajungea și la mine în sat), cărți de aventuri, dar și de SF. Într-o vreme, revista „Știință și tehnică“ edita o colecție – „Povestiri științifico-fantastice“. Când eram prin clasele a V-a și a VI-a pur și simplu le devoram. Odată m-a prins un profesor că le citesc pe sub bancă și mi-a dat o pedeapsă originală: să stau în picioare, toată pauza mare, la ușa cancelariei. Toți profesorii care treceau pe lângă mine mă întrebau ce caut acolo și trebuia să le spun adevărul. Era destul de rușinos pentru mine. Ceva mai târziu, când am ajuns la Liceul „B.P. Hasdeu“ din Buzău, mi-am diversificat lecturile. Și mi le-am îmbogățit totodată. Am început să citesc din marii romancieri ai lumii: Dostoievski, Hemingwai, Charles Dickens, Victor Hugo, fără o ordine anume, mai degrabă cum îmi cădeau în mână sau cum îi găseam în biblioteca școlii și în aceea a orașului. Tot atunci am parcurs și câte ceva (cât se edita la noi) din opera marilor poeți ai lumii, de la Dante, Ovidiu și Petrarca și până la Ungaretti, Pablo Neruda, Esenin, Rafael Alberti și mulți alții, într-o succesiune aleatorie, dar poate tocmai de aceea mai interesantă. Mai ales că la școală abia dacă ni se preda câte un mic fragment din operele unora dintre ei, la orele de latină sau de limbi moderne. În ce privește literatura română, îi citeam pe Eminescu și Creangă, pe Coșbuc, Alecsandri și Octavian Goga, cel mai mult și mai mult fiind atras de Bacovia (mai pe potriva gusturilor romantice din adolescență). Pe Blaga, V. Voiculescu și chiar pe total „inofensivul“ Ion Pillat aveam să-i descopăr mai târziu, la facultate, fiindcă, se știe, încă se mai aflau „sub obroc“ la biblioteci și în programele școlare.

Din care „m-am hrănit cel mai mult“? Greu de răspuns. Mi-au plăcut desfășurările poematice, de mari dimensiuni, din opera lui Walt Whitman, de pildă, dar am admirat și concizia bacoviană, îmi plac romanele tip *saga* (și mai am încă nostalgia unor foarte bune filme englezești realizate după ele), dar nu disprețuiesc nici nuvelele de genul celor scrise de Al. Odobescu, V. Voiculescu sau Ștefan Bănuțescu.

În reportajele mele am fost tentat să practic eseul odobescian sau să adopt maniera lui N. Iorga, cel din scrierile de călătorie. Cât și de unde m-am „hrănit“, dacă voi fi făcut-o, rămâne să spună, să analizeze și să stabilească alții. Adică cei care sunt detașați de text și pot să se obiectiveze. Eu sunt prea legat sentimental de fiecare text ca să mă pot judeca imparțial.

– Câte cărți poartă semnătura dvs.? Pe care le

* Fragment dintr-o carte de interviuri în lucru.

considerați fundamentale pentru literatura română?

– Am să vă răspund în termenii exacti ai întrebării: cărți care poartă semnătura mea pe copertă sunt 36, dar lor li se adaugă încă vreo 20 care îmi poartă numele pe pagina de gardă: antologii, prefete și cuvinte introductive la operele altora, ediții din scrierile unor scriitori mai mult sau mai puțin cunoscuți publicului larg.

Pe mine, vreau să cred, m-a caracterizat întotdeauna o anume decentă și nu mi-a plăcut să mă împăunez cu cine știe ce merite literare, ori să-mi consider cărțile „fundamentale“, cum ziceți. Cât de „fundamentale“ sunt unele cărți, nu numai ale mele, ci și ale altora, rămâne să se vadă în timp, peste zece-douăzeci de ani, dacă nu cumva și mai târziu, când istoria literară va fi făcut deja cernerea necesară. Ce spunem noi azi, ori ce spun criticii contemporani cu noi rămâne (ca și rezultatele unor „sondaje“ partizane) sub semnul relativului, al subiectivului. Un critic, de pildă, poate publica o istorie a literaturii contemporane (și s-a întâmplat recent, avem un exemplu, dar nu vreau să-l numesc fiindcă se cunoaște) și să irite multă lume sau, dimpotrivă, să-i mulțumească pe unii, dar asta nu înseamnă că gata, istoria literară a „bătut“ în cuie valorile, le-a etichetat odată pentru totdeauna. Nu, pentru că după acest critic poate veni oricând un altul, de pe alte poziții și care, normal, poate avea alte opinii. Și așa mai departe. Valorile se fixează și se omologhează în timp, după multe criterii (unele poate neobservabile azi).

Revenind la volumele mele, nu am pretenția că am dat lucrări „fundamentale“ pentru literatura română, dar – totuși! – cred că am tipărit cel puțin câteva cărți pe care criticii și istoricii viitorului nu le vor putea ignora: ***Viața lui V. Voiculescu*** (și celelalte șase cărți consacrate aceluiași autor), ***O istorie anecdotică a literaturii române, Cafeneaua literară și boemii ei, Romanul vieții și operele lui Alexandru Odobescu, Divinități, simboluri și mistere orientale*** (5 volume). Lor aș vrea să le mai adaug (dar rămâne de văzut dacă le vor mai adăuga și comentatorii de mâine) două antologii pe care eu le consider importante: ***Antologia poeziei religioase românești de la începuturi până azi și Cafeneaua literară și boema din România de la începuturi până în prezent*** (ambele însoțite de aparatul critic corespunzător; antologie de texte, Cuvânt înainte și note bio-bibliografice; ambele sunt premiere editoriale, după 1990). Dintr-o rapidă ochire asupra bibliografiei personale m-aș opri numai la aceste titluri. Sigur, aș putea lărgi aria și la poezie și la proză, dar îi las pe alții s-o facă...

– Ce înseamnă ziaristica în destinul unui scriitor?

– Din punctul meu de vedere ziaristica îi asigură unui scriitor două câștiguri indiscutabile: acumularea unei experiențe de viață (importantă pentru elaborarea operei personale) și exersarea condeiului pe mai multe „claviaturi“, lucru esențial pentru un om care se consacră literaturii.

Pentru mine, ziaristica a fost un fel de antecameră a literaturii și nu-mi pare rău că am practicat-o ani în șir, începând de prin anul al doilea de facultate și până prin 1996. Sigur, o mai practic și azi, sporadic, e drept. *Efectiv*, cu salariul și carte de muncă adică, am lucrat în diverse redacții cam vreo zece ani.

Începuturile mele în ziaristică s-au petrecut în ambianța unor redacții, la „Viața studentească“ și la „Amfiteatru“, de unde am o mulțime de amintiri (pe unele dintre ele le-am și publicat, în urmă cu doi ani, în revista „Sud“) și unde am cunoscut o mulțime de scriitori, de la Fănuș Neagu și Ion Băieșu, până la Ana Blandiana, Daniel Turcea, Gheorghe Pituț, Gheorghe Suciuc și mulți alții.

Colaborarea mea la „Viața studentească“ avea, în felul ei, un mare romantism. Poate că el ținea și de vârstă și de pasiunea pentru presă și de dragostea față de cuvântul tipărit, poate și de dorința de a cunoaște mereu și mereu locuri și oameni noi. Sau poate de toate laolaltă. Într-un anume fel eram un fericit: călătoream foarte mult prin țară, fără să mă coste nici transportul și nici cazarea. O dată beneficiam de multele delegații de la revistă și altă dată de biletele pentru excursii în circuit, ori pentru tabere studentești, pe care Centrul universitar, Casa studenților sau Universitatea le trimiteau cu generozitate publicației, iar în redacție nu prea era bătaie pe ele. Redactorii angajați aveau, vara mai ales, altele în programul lor și se arătau prea puțin interesați de „gratuitățile“ amintite, așa că de acele „favoruri“ beneficiam eu și alți câțiva studenți, ca și mine colaboratori statornici și fideli ai săptămânalului destinat amfiteatrelor românești. Așa se face că în răstimpul a doar doi sau trei ani am văzut aproape toată țara, din Maramureș și până în Banat, din Oltenia și până în Moldova sau Transilvania. Aproape că n-a existat loc, monument al naturii, istoric, de artă etc. mai important la care să nu fi ajuns într-una din vacanțele studentești. Nu ratam nici o ocazie de a vedea locuri și oameni noi. Și pentru că n-am fost nicicând un pretențios în ce privește confortul călătoriilor, m-am simțit bine aproape peste tot; și când locuiam în condiții de hotel dotat cu toate cele trebuincioase unui turist, dar și atunci când, de nevoie, trebuia să dorm pe un polog de fân, pe bancheta unui tren personal sau, pur și simplu, pe pământul gol. Starea de spirit nu mi se schimba nici când dispuneam de confortul unei băi de hotel, nici când trebuia să mă spăl cu apa dintr-un lac sau dintr-un râu. Nici când prin simpla rotire a unui robinet primeam apă caldă, nici când îmi înghețau degetele sub șuvoiul rece al unei ape pe care eram nevoit să mi-o torn singur dintr-o cană într-un motel sau camping de la o margine de drum.

De prin anul al treilea de facultate conducerea „Vieții studentești“ mi-a încredințat postul de șef al subredacției București a revistei. Asta însemna încadrare la Casa de cultură a studenților, din strada Plevnei, cu o jumătate de normă, remunerată cu jumătate de salariu din leafa unui activist al instituției cu pricina. Era o situație oarecum ciudată și în bună măsură anormală. Mă plătea Casa de cultură, dar sarcinile și răspunderile le primeam din partea revistei. În plus, față de ce făcusem până atunci (adică să scriu materiale de tot felul) mai trebuia să caut colaboratori, să-i „instruiesc“, să-i atrag să scrie și ei, să-i conving că nu trebuie să le scape nimic din ceea ce ar fi putut însemna un „subiect“, o „temă“ de reportaj sau de știre demne să apară în „Viața studentească“. Firește, gândul meu de a recruta noi și noi colaboratori pentru revistă s-a îndreptat către colegii de la Filologie. Și au

fost câțiva care s-au bucurat să le apară numele tipărit acolo. Așa și-au făcut debutul în presă, între alții, Ioan Adam și Jana Gheorghiu, Sebastian Sarcă, Alexandru Ronai și alți câțiva care aveau să se afirme în presă mai târziu – fie în paginile unor publicații, fie la Radio și Televiziune. Nu pot spune că acestora le-am „pus eu condeiul în mână”, cum se zice îndeobște, însă oarece merit în cultivarea apetitului lor pentru scris tot am avut...

Un climat ca acela din redacțiile „Vieții studentești” și „Amfiteatru”-lui n-am mai întâlnit nici până atunci și nici după aceea. Mai ales după aceea, când mi-a fost dat să cunosc zeci de ziaristi, fiind prezent în ziare și reviste nu numai în postură de colaborator, ci și în aceea de redactor angajat, deci coleg zi de zi cu alți reporteri cu care am împărțit deopotrivă bucuriile și mizeriile meseriei. Spun că n-am mai întâlnit o atmosferă ca acolo fiindcă nicăieri n-au mai existat o democrație totală, un spirit deschis și receptiv, confruntări de idei și de opinii și poate nu în ultimul rând o așa de mare loialitate și un fair play în concurența nedeclarată dintre mânuitorii pixurilor și ai mașinilor de dactilografiat.

Experiența mea gazetărească (de la „Viața studentească”, de la „Amfiteatru”, „Scânteia tineretului” și alte publicații) s-a concretizat mai târziu în câteva cărți de reportaje: **Reîntâlnire cu cetatea adolescenței, Țara fântânilor, Rapsodii la Vatra Mioriței, Contemporan cu visul** – ceea ce n-a fost puțin.

– Cât de important este să fii scriitor?

– Depinde din ce unghi privim problema. Din perspectiva timpului și a scriitorului, ea este foarte importantă. Din perspectiva timpului, a fi scriitor înseamnă a „da samă”, vorba cronicarului, de toate ale tale câte faci și mai ales *câte scrii* și a eterniza pe hârtie, pentru urmași, ceva din frământările vremii tale, din preocupările și mentalitatea societății și a indivizilor de lângă tine. Din perspectiva scriitorului, această meserie nu are și nici nu poate avea rival sau termen de comparație. În fond, ce poate fi mai frumos și mai important decât să încerci, după talentul și puterile tale, să descoperi meandrele sufletului omenesc, să-l înțelegi și să așterni pe hârtie ecurile vieții, plină de bucurii și întrebări, de necazuri și aspirații, de înțelegere a naturii și a omului, a cosmosului la ritmurile căruia vibrezi cu fiecare clipă, cu fiecare zi, cu fiecare anotimp pe care ți le dă Dumnezeu? Să te bucuri de lumină și de noapte, de flori, de ape, de cântecul păsărilor și farmecul locurilor, într-un cuvânt de miliardele de înfățișări ale lumii, e o virtute care i-a fost dată doar omului. Să încerci să „prinzi” o fărmă din toate acestea, să le poți întruchipa într-un gând, într-un vers sau într-o pagină de proză, de teatru etc. e o virtute ce i-a fost dată de Dumnezeu *numai* creatorului de artă, fie el scriitor, pictor, sculptor, compozitor. Dacă sorții au vrut să fii scriitor e musai să conștientizezi pentru ce ai venit pe lume și cât de important e să trăiești *întru și pentru* arta cuvântului.

– Câte satisfacții și câte insatisfacții v-a adus profesia de scriitor?

– Imposibil de cuantificat. Viața însăși, nu numai profesia de scriitor, este plină de satisfacții și de insatisfacții, altfel existența noastră întreagă ar fi de o monotonie

și de un plictis îngrozitor. Nu se poate închipui o viață și o profesie pline, aidoma unui cireș doldora de cireșe în luna iunie, *numai* de bucurii sau numai de nemulțumiri.

Satisfacțiile scriitorului? Când îi reușește un vers, când îi vine inspirația și scrie o pagină plină de viață, originală și frumoasă de la primul și până la ultimul cuvânt, când simte lângă umărul lui aripa îngerului păzitor, când îi apare o nouă carte la care doar el știe *cât și cum a trudit*. Dar mai presus de tot și de toate, când vede și simte că cititorii sunt interesați de opera lui, i-o cunosc și i-o iubesc, interesându-se de proiectele și planurile, de activitatea lui.

Insatisfacții? Sunt și ele destule. De pildă când vede că o cronică la cartea lui este scrisă cu patimă, cu răutate și câteodată chiar fără să-i fi fost citit volumul, când constată (pentru a câta oară?) că unii confrăți se constituie în grupuri (ca să nu le spun găști) și vor să monopolizeze viața literară și instituțiile culturale (de la reviste și edituri și până la privilegiile oferite de Uniunea Scriitorilor), negând tot ce a fost (și este) în afară de ei, considerând că lumea (citește: literatura adevărată) începe și se termină cu „echipa” lor. Apoi, mai sunt și insatisfacțiile legate de necazurile materiale: imposibilitatea publicării unei cărți fără sponsori, difuzarea defectuoasă, inaccesibilitatea în paginile unor reviste aflate sub tutela câtorva inși care duc o politică literară partizană etc. etc.

– Interesul pentru poezie scade. Cine e de vină? Publicul? Poezia?

– Aveți dreptate. Așa este. Cred că vina, dacă vrem neapărat s-o căutăm, se află peste tot și la toți, dar în nici un caz la public. În primul rând este vina mass-media, care prea repede și prea ușor s-a luat după modele străine, de succes rapid și facil la public, acordând spații largi evenimentelor și faptelor șocante: furturi, crime, violuri și altele. Eu nu cred că-n țara asta nu sunt încă foarte mulți amatori de literatură și implicit de poezie. Un coleg al meu spunea cândva, mai în glumă mai în serios: „Poți să fii mare și valoros cât Coșbuc, dacă n-aparî la televizor rămâi un nimeni!”. Avea perfectă dreptate. Ia să dea televiziunile, zilnic, cinci minute, nu mai mult, de poezie bună, să vedeți cum ar crește apetitul pentru acest gen de creație. Nu susțin că publicul trebuie manevrat, dar trebuie informat. Trebuie educat. Și cum îl putem educa altfel decât cultivându-i gustul pentru artă, pentru frumos? E adevărat, cei mai mulți tineri (și nu numai tineri) de azi preferă să navigheze pe Internet decât să deschidă o carte și să citească o poezie, dar mă întreb și întreb așa, în dorul lelii, ce am făcut, ce facem noi pentru a-l atrage pe cititor spre poezie?

Spuneam că scăderea interesului pentru poezie se datorează mass-media în primul rând, însă nu numai ei. Se mai datorează, în bună măsură, și scriitorilor, care au lăsat ca prestigiul lor să scadă de la un an la altul. Și i-au lăsat poate și prin lipsa de exigență când este vorba de publicarea unor texte lirice sau pseudo-lirice prin reviste. Licențiozitatea, scabrosul, lipsa oricărei bariere de decență și de pudoare în elaborarea unor așa-zise poeme sau poezii cu pretenție de valoare și originalitate, de „nou val în poezie”, de „poezia începutului de mileniu” și așa mai departe îndepărtează cititorul de poezie. Și mai este

un aspect, legat de aceasta: revistele nu mai tipăresc (sau tipăresc sporadic) cronici de orientare a publicului, de întâmpinare a scriitorilor care tipăresc o nouă carte, dar și care să dea o direcție, să impună niște principii, într-un cuvânt să ofere cititorului niște repere, bine definite, în alegerea autorilor și cărților de poezie. Mă opresc aici fiindcă discuția s-ar putea prelungi la infinit și nu cred că este cazul...

– Care este postura în care vă simțiți cel mai bine: poet, prozator, istoric literar?

– Acea în care ajung la rezultatele scontate. Mai exact spus atunci când la finele elaborării unui text, sunt mulțumit de el. Departajare nu cred că se poate face. Sau, în orice caz, nu se poate face o delimitare foarte, foarte exactă. Scriitorul pune suflet în tot ce face, ori așa ar fi de dorit, așa încât eu unul mă simt bine în oricare dintre posturile de care vorbiți.

– Ce înseamnă demnitatea scrisului? Dar a scriitorului?

– Să fii propriul tău judecător, mai ales atunci când te așezi în fața colii albe de scris. Să nu-ți fie rușine de nici una din paginile tipărite, fie că le-ai scris acum două zile, acum zece, douăzeci sau treizeci de ani. Să nu-ți renegi nici scrisese și nici faptele. Să fii tu însuși, același și în fața colii de scris și în fața lumii și în fața viitorului. Să te lupți ca un leu și până la ultima picătură de cerneală pentru apărarea unei idei, a unui principiu, a unui ideal în care crezi cu convingere. Să nu accepți compromisurile, fie ele literare sau de altă natură.

– Vedeți în cartea electronică un prieten sau un dușman?

– Nici prieten și nici dușman. Cartea electronică e în spiritul vremii, dar nu cred că poate fi definită ca un dușman al cărții tradiționale și al scriitorului. Firește, prin cartea electronică te poți iniția în anume domenii literare, mai mici ca dimensiuni, dar nu cred că va exista cineva vreodată în lume care să prefere lectura unor romane precum *Crimă și pedeapsă*, *Război și pace* sau *Mizerabilii* pe micul ecran și nu pe suport de hârtie. Sigur, calculatorul este deosebit de util. De pildă, atunci când îți alcătuiești o bibliografie pentru o carte, când ai nevoie să ajungi la fișiere tematice și altele, dar mai puțin când e vorba de lectura sau analiza unui text beletristic propriu-zis.

– Cum vedeți soarta revistelor de cultură azi, dar mai ales mâine?

– Nu prea roz. Știu cum și cât se luptă colegii noștri să le țină în viață, să le asigure cât de cât o finanțare prin care să poată supraviețui și în viitorul apropiat. Teoretic, cred că în editarea lor ar trebui cointeresate marile firme. Altfel nu văd cum ar putea rezista. Câtă vreme nu vom avea o lege a sponsorizării așa cum trebuie, care să-i avantajeze și pe sponsori și revistele (primii să beneficieze de importante reduceri de impozite, iar ceilalți de sumele necesare tipăririi și difuzării) nu văd un viitor fericit pentru publicațiile culturale. Sunt, însă, optimist și sper ca legea cu pricina să nu mai întârzie mult.

– Ce poate face un scriitor pentru a rezista la această „învrăjbită” a lumii din care faceți, totuși, parte?

– În ce mă privește am rezolvat problema: nu m-am

afiliat la nici un grup de interese. Și de aceea nu prea am dușmani. Dar nici prieteni mulți. Învrăjbită este un fenomen nociv pentru viața literară. Și asta se vede aproape la tot pasul. La Galați, la Focșani, la Pitești sau Iași, pretutindeni există rivalități, crize de orgoliu, manifestări de „importanță” ale unora sau ale altora. Peste tot literații (poeti, prozatori) îți lasă impresia că au ceva de împărțit, că merg în direcții divergente. E păcat că se întâmplă așa. Și e și foarte trist. În loc să treacă peste orgolii (în fond numai *opera* va conta la judecata de mâine a istoriei literare!), să-și unească forțele pentru o cauză comună (editarea unei reviste, funcționarea unei edituri, de pildă), să facă un front unic în lupta pentru drepturi și revendicări profesionale, oamenii condeiului se înjură, se urăsc, se „sapă” unii pe alții, se vorbesc de rău, se atacă prin publicații de parcă a intrat zăzania peste tot, de parcă celebritatea și atestarea pe un anume, iluzoriu, podium, s-ar asigura peste noapte în orașul sau județul cu pricina.

Eu nu cred că nu se poate ajunge la o „dezvrăjbită” a tagmei noastre. Se poate. Eu militez pentru ea de câte ori am ocazia și peste tot pe unde mă duc, dar uneori am impresia că eu vorbesc, eu aud și că am un dialog al surzilor. Cu un minimum de înțelegere și de inteligență (de care colegii mei nu duc lipsă) se poate ajunge la un consens. Totul trebuie să plece însă de la nivelul individului, prin concesiile și oarecare diplomație, altfel orice tentativă e sortită eșecului.

– Lipsa de circulație a limbii române poate fi un argument că nu pătrundem în cultura universală? Cum vă explicați că opere scrise în limbi de mică circulație (norvegiana, maghiara, japoneza) au fost încununate cu mari premii internaționale și sunt cunoscute în lume?

– Aici lucrurile sunt foarte simple și mi le-am explicat de mult. Circulația limbii este o premisă falsă în discuția pe această temă. Fără îndoială că un Ion Creangă, un Alexandru Odobescu sau un Caragiale, ca să mă opresc numai la două exemple, nu pot fi traduși (sau pot fi traduși, dar pierzându-și farmecul stilistic), însă Eminescu, Blaga, V. Voiculescu, Ion Pillat și mulți alții pot foarte bine să circule și în alte limbi decât în română. De ce nu se întâmplă asta? Simplu, fiindcă în vreme ce alte popoare (prin diaspora, dar nu numai) știu să facă lobby pentru literatura și cultura lor, noi, românii, ne punem unii altora bețe în roate peste tot și la orice nivel. Exemplul lui Blaga a devenit aproape clasic. De ce n-a luat Premiul Nobel, deși a fost foarte aproape de el? Pentru că l-au „lucrat” românii și nu alții. De ce n-am avut noi, ani în șir, nominalizări la același mare premiu sau la altele? Simplu: pentru că zăzania dintre scriitorii români, cei de-aici, din țară, a fost și a rămas mereu aceeași: „De ce să fie premiat X și nu Y?”. Și așa mai departe. Nu știu, n-am auzit să se mai fi întâmplat sau să se întâmple așa ceva nici la unguri, nici la norvegieni, nici la japonezi. La ei se pare că interesul național este mult mai important decât cel individual și că se află deasupra tuturor orgoliilor și vanităților. Nu vreau să fiu luat drept un fariseu, sau nu mai știu cum alt fel, dar pe mine, ca român, toate astea mă întristează. Mă întreb și ce se va întâmpla după ce vom intra în Uniunea Europeană. Oare tot așa de dezbinăți și de „învrăjiți” vom rămâne?